

РОЛЬ ООН У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Солових Віталій Павлович,

доктор наук з державного управління, професор,

професор кафедри міжнародних відносин,

міжнародної інформації та безпеки,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,

Solovikhvp@gmail.com

Солових Євгенія Миколаївна,

кандидат політичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин,

міжнародної інформації та безпеки,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,

j.m.solovikh@karazin.ua

Динамічні зміни, що відбуваються у сучасному світі, висувають перед людством нові загрози безпеки. Перехід від індустріального до інформаційного суспільства створює необхідність осмислення безпекової складової інформатизації сучасного суспільства. Діджіталізація, розповсюдження соціальних мереж, як засіб комунікації та обміну інформацією, створюють нові можливості не тільки для зміни концепцій та принципів публічного управління, але й використовуються для реалізації злочинних намірів та ведення інформаційних війн. Наукове осмислення цих проблем увійшло у практику діяльності лише наприкінці ХХ ст. Поряд із цим, у міжнародних відносинах з'явилося розуміння того, що цю проблему необхідно вирішувати на міждержавному рівні. Одну із провідних ролей у цьому процесі відіграє ООН.

Тому, метою даних тез є – дослідити роль ООН у формуванні принципів міжнародної безпеки.

Починаючи з 1998 р. ООН на своїх засіданнях розглядала питання

міжнародної інформаційної безпеки, за результатами яких приймалися резолюції і здійснювалися певні нормативні та організаційні кроки. Розглянемо деякі основні з них.

Першим кроком у формуванні принципів міжнародної безпеки за участі ООН можна вважати прийняття резолюції (A/RES/53/70) «Досягнення у сфері інформатизації та телекомунікацій в контексті міжнародної безпеки» у 1998 році за результатами 53-ої сесії ГА ООН, яка пропонувала державам-членам ООН продовжити обговорення питань інформаційної безпеки, надати конкретні визначення можливих погроз, запропонувати свої оцінки проблеми, включаючи розробку міжнародних принципів забезпечення безпеки глобальних інформаційних систем. Згідно з рекомендаціями цієї резолюції в серпні 1999 року в Женеві було організовано міжнародний семінар з питань МІБ, у роботі якого взяли участь представники більше 50 країн найбільш розвинених в інформаційно-технологічному плані.

На 54-ій сесії ГА ООН у 1999 р. було прийнято оновлений проект резолюції (A/RES/54/49) «Досягнення у сфері інформатизації і телекомунікацій в контексті міжнародної безпеки», який визначив інформаційні загрози як для цивільної, так і для військової сфер. Поряд із зазначеним, за результатами роботи сесії було опубліковано проект «Принципів, що стосуються міжнародної інформаційної безпеки» (A/55/140У). Ці принципи запроваджувалися як засадничі елементи поведінки держав в інформаційному просторі, а також заклали основу для широких міжнародних переговорів під егідою ООН і інших міжнародних організацій з проблем МІБ.

У 2000 році на 55-ій сесії ГА ООН схвалено новий проект резолюції (A/RES/55/28), в якому наголошується, що цілям обмеження погроз у сфері інформаційної безпеки відповідало би «вивчення відповідних міжнародних концепцій, направлених на зміцнення безпеки глобальних інформаційних і телекомунікаційних систем» [1]. Згідно з рекомендаціями цієї резолюції було підготовлено проект документу (A/56/164/Add.1) «Загальна оцінка проблем інформаційної безпеки. Погрози міжнародній інформаційній безпеці», в якому

виділені та описані одинадцять основних чинників, що створюють небезпеку основним інтересам особи, суспільства і держави в інформаційному просторі.

До таких чинників відносяться: розробка і використання засобів несанкціонованого втручання в роботу ІКТ, неправомірне використання та нанесення збитку інформаційним ресурсам іншої держави; цілеспрямована інформаційна дія на критичні інфраструктури і населення іншої держави; дії, направлені на домінування в інформаційному просторі, заохочення тероризму та ведення інформаційних війн [2].

У резолюції A/RES/56/19, яка була прийнята у 2001 році, схвалена ідея створення в 2004 році спеціальної Групи урядових експертів держав-членів ООН (ГУЕ) для проведення усестороннього дослідження проблеми МІБ. Прерогативою діяльності ГУЕ повинен стати розгляд існуючих і потенційних загроз у сфері інформаційної безпеки та сумісних заходів з їх усунення, а також вивчення міжнародних концепцій зміцнення безпеки глобальних інформаційних і телекомунікаційних систем. Прийнята консенсусом 22.11.2002 року ГА ООН резолюція по МІБ (A/RES/57/53) розвиває положення попередніх резолюцій і вказує на неприпустимість використання інформаційно-телекомунікаційних технологій і засобів в цілях надання негативної дії на інфраструктуру держав.

Резолюція визначає також напрями діяльності ГУЕ ООН, робота якої повинна концентруватися на наступних ключових моментах: узгодження понятійного апарату у сфері МІБ; розгляд чинників, що впливають на стан МІБ з урахуванням наявності загроз терористичного, кримінального та військового характеру; визначення взаємоприйнятних заходів запобігання використанню інформаційних технологій та засобів в терористичних і інших злочинних цілях, а також заходів щодо обмеження застосування інформаційної зброї, перш за все відносно критично важливих структур держав; розгляд можливих шляхів міжнародної взаємодії правоохоронних органів по запобіганню і припиненню правопорушень в інформаційному просторі, зокрема, по виявленню джерел інформаційної агресії; аналіз проблеми регулювання національних законодавств окремих країн щодо питань інформаційної безпеки для забезпечення

уніфікованої класифікації правопорушень у сфері інформаційної безпеки, а також визначення відповідальності, яка виникає у зв'язку зі здійсненням дій, що класифікуються як злочинні; оцінка можливості надання міжнародної допомоги країнам, що стали жертвами інформаційних атак, в цілях пом'якшення наслідків порушення нормальної діяльності перш за все об'єктів критичних інфраструктур держав [2].

Майже кожного року ООН на засіданні Генеральної асамблеї приймала резолюції щодо міжнародної інформаційної безпеки. Остання така резолюція була прийнята у 2018 р. Відповідно до цієї резолюції були сформульовані рекомендації для держав щодо забезпечення міжнародної інформаційної безпеки. Вони включали такі положення:

- відповідно до цілей Статуту Організації Об'єднаних Націй, в тому числі що стосуються підтримання міжнародного миру і безпеки, держави повинні співпрацювати в розробці і здійсненні заходів щодо зміцнення стабільності та безпеки у використанні ІКТ і запобігання вчиненню дій в сфері ІКТ;

- держави повинні виконувати свої міжнародні зобов'язання в щодо міжнародно-протиправних діянь, приписуваних їм в відповідно до міжнародного права;

- держави не повинні свідомо дозволяти використовувати свою територію для здійснення міжнародно-протиправних діянь з використанням ІКТ і використовувати посередників для здійснення міжнародно-протиправних діянь з використанням ІКТ і повинні прагнути забезпечувати, щоб їх території не використовувалися недержавними суб'єктами для здійснення таких діянь;

- держави повинні розглянути питання про найкращі шляхи співробітництва з метою обміну інформацією, надання взаємодопомоги, переслідування осіб, винних у терористичному і злочинному використанні ІКТ, а також здійснювати інші спільні заходи з протидії таким загрозам;

- держави у процесі забезпечення безпечного використання ІКТ повинні дотримуватися положень резолюцій Ради з прав людини 20/8 від 5 липня 2012 року і 26/13 від 26 червня 2014 року про заохочення, захист і здійснення прав

людини в Інтернеті і резолюцій Генеральної Асамблеї 68/167 від 18 грудня 2013 року і 69/166 від 18 грудня 2014 року про право на недоторканність особистого життя в епоху цифрових технологій, щоб забезпечити всебічне повагу прав людини, включаючи право на свободу думки;

– держави не повинні свідомо здійснювати і підтримувати діяльність в сфері ІКТ, якщо така діяльність суперечить їх зобов'язанням за міжнародним правом, завдає навмисний збиток критично важливій інфраструктурі або іншим чином перешкоджає використанню та функціонуванню критично важливій інфраструктурі для обслуговування населення;

– держави повинні вживати розумних заходів для забезпечення цілісності каналів постачання, щоб кінцеві користувачі могли бути впевнені в безпеці продуктів ІКТ;

– держави повинні сприяти тому, щоб приватний сектор і громадянське суспільство грали належну роль у зміцненні безпеки при використанні ІКТ і самих ІКТ, включаючи безпеку всієї системи виробництва і збуту інформаційних товарів і інформаційно-технічних послуг. Держави повинні співпрацювати з приватним сектором та організаціями громадянського суспільства в області здійснення правил відповідальної поведінки держав в інформаційному просторі з урахуванням їх потенційної ролі [3].

Як можна побачити, особливістю цієї резолюції є те, що окрім держави, що забезпечує безпеку у сфері ІКТ, до цього процесу починають залучати й інститути громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Достижения в сфере информатизации и телекоммуникаций в контексте международной безопасности. Резолюция ГА ООН [по докладу Первого комитета (A/55/554)]. № 55/28 от 20.12.2000. – URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/55/28> (дата звернення: 27.09.2019).

2. Бойченко О. В. Міжнародна інформаційна безпека: проблеми і перспективи. *Форум права*. 2009. № 3. С. 74–79.

3. Достижения в сфере информатизации и телекоммуникаций в контексте международной безопасности. Резолюция ГА ООН [по докладу Первого комитета (A/73/505)]. № 73/27 от 11.12.2018. – URL: <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/RES/73/27> (дата звернения: 27.09.2019).